

БІБЛІОТЕЧНА РОБОТА

БІБЛІОТЕЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Наталія ОСАДЧУК,
методист з бібліотечних фондів
вищої категорії,
відмінник освіти України
РНМЦ управління освіти
Деснянського району м. Києва

Лариса ПРОХОРОВА,
завідувач бібліотеки,
провідний бібліотекар
загальноосвітньої школи
I–III ст. № 275,
відмінник освіти, м. Київ

Всеукраїнський Тиждень дитячого читання в Україні традиційно проходить під час весняних канікул. У публікації представлено узагальнений оригінальний досвід завідувача бібліотеки загальноосвітньої школи I–III ступенів № 275 м. Києва, переможця міського етапу Всеукраїнського конкурсу «Шкільний бібліотекар 2006 року» та Всеукраїнського конкурсу «Живи, книго!» (2009) з організації та проведення Тижня дитячого читання в шкільній бібліотеці.

Тиждень дитячого читання у шкільній бібліотеці

Сьогодні учня школи не можна уявити без використання інтернету, але не тільки з метою отримання інформації для виконання домашніх завдань, але й для різноманітних комп'ютерних розваг. Усе це викликає катастрофічне зниження інтересу до читання дітей і підлітків, вони все менше звертаються до послуг бібліотек. Також заміною книжки є і телебачення, яке формує ставлення дитини до світу, розвиває інтелект і культуру, але не замінює живого спілкування з книжкою та роздумів над прочитаним.

Як привернути увагу дітей до книжки, як викликати інтерес до читання — сьогодні ці питання хвилюють педагогів і бібліотекарів, письменників і книговидавців. Що потрібно зробити, аби

До 2008 року Всеукраїнський тиждень дитячого читання мав назву Всеукраїнський тиждень дитячої та юнацької книжки. А ще раніше, на час свого започаткування у 1943 році, — «Книжкові іменини». З 1944 року Тиждень став Всесоюзним і проводився у різних містах. У 1945 році вперше тиждень відбувся в Києві. Дотримуючись традицій, Всеукраїнський тиждень дитячого читання щорічно стартує в різних регіонах України

сформувати у свідомості сучасних учнів образ бібліотеки, як інформаційного і культурного центру школи? Шкільна бібліотека — це та бібліотека, де діти отримують повноцінну інформацію, де вони можуть розвивати свої пізнавальні та чи-

тацькі інтереси, де вихованню інформаційної культури приділяється значна увага. Визначаючи шкільні бібліотеки дійсно осередками високої читацької культури учнів, бібліотечні працівники Деснянського району міста Києва постійно вдаються до

пошуку дієвих засобів залучення учнів до читання, проводять різноманітні заходи, які сприяють вихованню нового покоління читачів.

Одним із таких традиційних заходів бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів є Тиждень дитячого читання, який доцільно організовувати і проводити перед весняними канікулами. Мета Тижня — не лише розкрити фонди шкільної бібліотеки, але й показати дітям, що книжка супроводжує людину впродовж усього життя, вона присутня не тільки на книжкових полицях, але й оточує нас в усіх сферах життєдіяльності. Лише завдяки книзі людина має можливість розвиватися, підвищувати свій рівень знань, свій інтелект.

Публікації у фаховій пресі щодо проведення Тижня дитячого читання дозволяють бібліотекарям використовувати досвід колег, удосконалюючи та збагачуючи розмаїття заходів¹. В арсеналі творчого доробку шкільних бібліотекарів літературні ігри і конкурси, хіт-паради улюблених книжок, зустрічі з письменниками і поетами рідного краю, книжкові виставки, читацькі конференції, вікторини, огляди, конкурси дитячої творчості тощо.

Творчий підхід бібліотекаря до організації проведення Тижня приводить до бажаних результатів: збільшується кількість читачів бібліотеки, зростає зацікавленість учнів у читанні, очікуванні нових інтелектуальних зустрічей із книжкою.

Завідувачем бібліотеки загальноосвітньої школи I–III ступенів № 275 Деснянського району м. Києва напрацьований власний оригінальний досвід з організації та проведення Тижня дитячого читання у бібліотеці.

Див. додаток 1

Презентація «Тиждень дитячого читання у шкільній бібліотеці» наведено на компакт-диску

Кожного року учні школи з нетерпінням очікують проведення у березні Тижня дитячого читання, якому передують підготовча робота. Визначається тематика, ретельно розробляється та узгоджується з адміністрацією школи комплекс заходів з урахуванням залучення всіх категорій читачів шкільної бібліотеки.

Тема цього річного тижня — «Пригоди, подорожі, фантастика».

Див. додаток 2

План заходів Всеукраїнського тижня дитячого читання 2012 року наведено на компакт-диску

Розкриваємо книжкові фонди, презентуємо кращі твори, стимулюємо читання

Цикл книжкових виставок

Величезною популярністю в учнів користується цикл книжкових виставок «Письменники світу — дітям». Читачі впродовж Тижня книги мають можливість ознайомитись із кращими дитячими творами письменників України, Росії, англійських країн, Німеччини, Франції: (понеділок — «Найкраща дитяча література України», вівторок — «Найкраща дитяча література Росії» тощо). Такі виставки відповідно до тематики Тижня книги можна організувати щороку. Наприклад, цього року в циклі книжкових ви-

ставок буде представлена пригодницька та фантастична література різних країн. Книжки до виставки відбирають по можливості нові та яскраві. Результативність цих виставок становить майже 70% — стільки книжок діти розбирають для читання.

Великий інтерес викликає розгорнута *виставка-експозиція «Міні-музей книги»*, до організації якої залучаються учні, вчителі, батьки. Мета цієї виставки — викликати інтерес до книжки через демонстрування незвичайних книжок: великих і маленьких, старих і нових, товстих і тонких, книжок-іграшок, книжок-сувенірів тощо. Перша така виставка складалася із 56-ти експонатів-книжок, а також із 30-ти ілюстрацій: пам'ятників книжці та творів живопису, де одним із елементів є книжка. Кожного дня для відвідувачів проводились бесіди про виникнення книжки та про інші експонати виставки. На прохання читачів виставка незвичайних книжок повторюється майже щорічно. Діти приносять свої цікаві книжки, сувеніри, пропонують щось нове. Наприклад, у цьогорічній виставці-експозиції відкрита нова рубрика «Книжки-саморобки».

Літературні
конкурси

Нестандартно у бібліотеці загальноосвітньої школи № 275 м. Києва під час Тижня дитячого читання проводяться літературні конкурси. Підготовка та проведення конкурсів потребує чимало часу. Якщо для забезпечення якісної підготовки його не варто економити, то, обираючи тактику проведення цього заходу, це можна зробити. Бібліотекар проводить творчі змагання у форматі загальношкільного літературного конкурсу. Це не є конкурс поміж учнями одного класу, навіть не змагання двох класів.

Технологія підготовки конкурсу

1. Визначити тему, мету та вік учасників конкурсу.
2. Бажано за 2–3 тижні (або за місяць) до проведення конкурсу підготувати та порекомендувати дітям книжкову виставку «Прочитай! Це — цікаво!», де обов'язково будуть і книжки, за якими укладено конкурсні завдання. Під час проведення конкурсу обов'язково слід створити умови для вільного ознайомлення його учасників із творами, уривки з яких використовуються в конкурсі, тому що стратегічна мета все ж таки не просто позмагатися та виявити знання творів, а спонукати дитину звернутися до книжки і читання.
3. Напередодні на інформаційних стендах на різних поверхах школи розмістити умови та завдання конкурсу, з якими можуть ознайомитися всі бажаючі. Це дозволить залучити до участі у конкурсі максимальну кількість учнів.
4. Протягом наступного дня учні повинні розв'язати запропоновані завдання і до кінця уроків занести відповіді до бібліотеки.
5. Вивчення відповідей та прийняття рішення щодо переможців триває впродовж наступних 2–3-х днів.
6. Для стимулювання дітей до участі у конкурсах бажано нагородити переможців призами, а також запропонувати вчителям-філологам оцінити найкращі відповіді учнів. Наступного дня правильні відповіді розмістити на інформаційних стендах поряд із запитаннями для того, щоб діти мали змогу порівняти з ними свої відповіді.

Це конкурс для всіх учнів відповідного віку (наприклад: 2–4 кл., 5–8 кл., 9–11 кл.) *одночасно*. Тобто готуємося один раз і проводимо один раз для всіх, а не в кожному класі окремо.

При складанні запитань для конкурсу дотримуємося таких вимог:

- використання *популярних* дитячих творів;
- невеликий обсяг запитань;
- присутність гумористичних моментів (діти повинні відчувати, що конкурс — це *веселе свято книги*).

Популярні конкурси:

➤ *«Вгадай цього героя» (пам'ятники літературним персонажам)*. Дітям пропонують зображення пам'ятників літературним героям. Зображення розміщують блоками. Наприклад: I. Пам'ятники Бременським музикам; II. Пам'ятники Гуліверу тощо. Назви не вказуються! До кінця уроків учні повинні здати в бібліотеку перелік літературних персонажів, яких зображено на цих пам'ятниках, і, бажано, вказати автора художнього твору.

➤ *«Слідопит: знайди дорогу до подарунка за допомогою книжок»*. Надаються уривки з дитячих художніх творів та запитання до них. Правильна відповідь є підказкою для учня, куди йти далі. Наприклад: *«Так, так, такий він і є, синхрофазотрон, найбільша у світі машина — кругла, мов цирк, громада. В середині неї носяться частинки, з яких складається атомне ядро. Якби атом був такий завбільшки, як футбольне поле, то його ядро стало б лише м'ячем. Тільки вчора Сергій чув про це на уроці...»*

Запитання: «На якому уроці про це може йти мова? Кабінет, де вивчається ця наука, і є наступним пунктом призначення». Тобто учень повинен прямувати до кабінету фізики, де на нього чекає наступне завдання. Усі етапи свого шляху (10–12 пунктів) учень повинен перерахувати і відповідь здати в бібліотеку. Знання твору, звідки взятий уривок, зараховується як бонус.

➤ *«SMS від літературних персонажів. Угадай, чий підпис?»*. Складаються короткі SMS-повідомлення від героїв художніх творів. Підписи переплутуються. Учень повинен виправити помилки.

➤ *«Жартівливий тлумачний словник»*. Дітям надається перелік назв художніх творів (тих, що вивчаються за програмою або сучасних відомих). Учні повинні «розтлумачити» ці назви на свій розсуд. Наприклад: М. Рильський «Перед грозою» — чекання батьків з батьківських зборів; Гі де Мопассан «Пампушка» — мрія голодного учня. Перемагають учні, чії тлумачення виявилися найдотепнішими.

➤ *«Знайди прислів'я» (Книжка та література і... (математики, фізики, хіміки...))*. Книжкою та літературою цікавилися видатні люди, які займалися зовсім протилежною, як здавалося би, справою, наприклад, фізикою, хімією, математикою. Цьому є досить багато підтверджень. У школі біля кабінетів розміщувалася інформація: «Книга в житті видатних математиків», «Книга

в житті видатних фізиків» тощо. У текстах деяких інформаційних повідомлень було надруковано по одному слову з прислів'я про книжку («Книги» «читати» — «усе» «знати»). Діти повинні прочитати всі інформаційні повідомлення, знайти ці чотири зайві слова та скласти з них прислів'я.

► *«Знайди помилку».* Учнім пропонується знайти помилку в уривках з відомих дитячих художніх творів. Завдання укладаються з урахуванням віку учасників змагань: для учнів початкових класів, для учнів середньої та старшої школи.

Див. додаток 3 *Розробку конкурсу «Знайди помилку» наведено на компакт-диску*

Запропоновані розробки літературних конкурсів уже апробовані, вони викликали великий інтерес з боку учнів, пройшли яскраво, весело, з нагородженням переможців, як справжнє свято Книги.

Ураховуючи тематику цього річного Тижня пропонуємо учням конкурс-гру *«Замаскована книга»*. Учасникам будуть запропоновані невеликі тексти, у яких приховані назви художніх творів зі шкільної програми та літератури, рекомендованої для додаткового читання або ж із сучасної популярної літератури. У завданні для учнів 5–6-х класів приховано 12 назв, для учнів 7–8-х класів — 16, для учнів 9–10-х класів — 12. Той, хто знайде найбільшу кількість назв, отримає приз. Знання прізвищ авторів цих художніх творів зараховується як бонус.

Див. додаток 4 *Розробку конкурсу «Замаскована книга» наведено на компакт-диску*

Такі загальношкільні літературні конкурси сприяють пропаганді книги, спонукають до книжки та читання. У ході виконання конкурсних завдань діти завжди запам'ятовують щось нове, тому значною мірою сприяє ігрова форма творчих змагань. До того ж для бібліотекаря тут є декілька переваг: масовий захід проведений з максимальним охопленням учнів, на його організацію витрачено значно менше часу, ніж його знадобилося б на проведення такого заходу в кожному класі окремо.

Стимулюємо дитячу творчість

Вернісажі дитячої творчості

Під час Тижня читання обов'язково організуємо вернісажі дитячої творчості. Тематика вернісажів змінюється кожного року відповідно до обраної теми Тижня. Це може бути вернісаж закладок «Подарунок книжці: закладка» або суперобкладинок для книжки «Новий одяг для улюбленої книги: суперобкладинка».

Цікавими для дітей є вернісажі малюнків: «Малюємо улюблену книгу!» «Мій улюблений літературний герой», «Моя бібліотека». Молодші школярі із задоволенням беруть участь у вернісажі «Книжки-малюки власними руками». У саморобній книжці потрібно було написати: прислів'я та загадки про книжку і правило поведінки з книжкою. Деякі діти додавали історію книжки, малюнки, цікавинки про книжку.

Що люблять діти? Звичайно, цукерки. Але і їх можна поєднати з книгою, тому що є цукерки з назвою художніх творів або літературних героїв. Цей вернісаж викликав неабиякий інтерес дітей, вони навіть намалювали свої варіанти обгорток для цукерок.

Дуже цікавим виявився вернісаж «Казкові персонажі в карикатурі». Діти відшукали карикатури на героїв казок (усього 67 карикатур). Розміщені у коридорах школи, вони привертати увагу учнів та вчителів, піднімали настрій та нагадували про присутність книжки навколо нас. Після завершення вернісажів їх експонати компонують в окремі папки і зберігають у бібліотеці — на перервах діти продовжують із задоволенням їх переглядати.

Музика і книга

Ще один напрям, де присутня книжка, — це музика. Бібліотекарем та вчителем музики проводиться літературно-музична вікторина «Книга співає: поєднай мелодію з літературним героєм». Учні, об'єднані у дві команди, слухали музику з кінофільмів, поставлених за літературним твором, та намагалися пригадати назву цієї книжки та її автора. Для конкурсу були використані мелодії із кінофільмів за творами М. Старицького, О. Дюма, К. Буличова, А. Ліндгрена, Є. Велтистова та ін. (усього 12). Музику з кінофільмів можна транслювати по шкільному радіо під час перерв упродовж усього Тижня книги.

Формуємо читацьку культуру

Нетрадиційно вирішувати завдання, пов'язані з вихованням інформаційної культури учнів, дає змогу цикл бібліотечних занять із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій і мультимедійних засобів. Серед таких занять — «Знайомство з бібліотекою», «Подорож в історію книги», «Структура книги», «Бібліографія — твій помічник», «В світі довідкової літератури», «Бібліотека: минуле, сучасне, майбутнє», «Книга — машина часу».

Бібліотекарем школи розроблені та успішно демонструються за допомогою мультимедійних засобів під час Тижня книги бібліотечні презентації та вікторини:

- «Детективне агентство: впізнаємо літературного героя за прикметами» (вікторина для учнів 4-х класів);
- «Книга — поруч, завжди з нами» (презентація для учнів 5-х класів);
- «Бібліотека: минуле, сучасне, майбутнє» (презентація для учнів 6–7-х класів);
- «Книга — машина часу: подорож у майбутнє» (презентація для учнів 8-х класів)

Див. додаток 5

Літературну вікторину «Детективне агентство: впізнаємо літературного героя за прикметами» наведено на компакт-диску

У класах початкової школи проводять інформаційні хвилини «Цікаве про книгу». Старшокласники ознайомлюють молодших школярів із цікавими фактами з життя книжки та бібліотек за допомогою невеликої інформації (на 3–5 хв.).

Поповнюємо бібліотечні фонди

Тиждень читання — чудова нагода для учнів подарувати бібліотеці книги. Для того щоб зробити цей процес святковим і цікавим, ми щорічно під час Тижня проводимо благодійні акції:

- «Подаруй бібліотеці книгу»;
- «Родина — шкільній бібліотеці»;
- «Підтримай шкільну бібліотеку — подаруй книгу!».

Дуже ефективним виявився конкурс «Зробимо нашу бібліотеку найцікавішою», під час якого було отримано в дарунок 176 примірників сучасної художньої та галузевої літератури. Клас, який подарував найбільшу кількість необхідних для бібліотеки книжок, отримав приз від батьківського комітету школи.

Резюме

Творчий підхід бібліотекаря до організації та проведення Тижня дитячого читання дозволяє створити неповторну атмосферу в школі, коли учні із захопленням та задоволенням долучаються до участі в організації та проведенні цікавих конкурсів, вікторин, книжкових виставок, вернісажів творчості, інтелектуальних ігор тощо. Бібліотека під час Тижня перетворюється в справжній храм Книги, а читачі — бажані гості в ньому. Це своєрідна акція, яка спрямована на популяризацію читання серед дітей, пропаганду надбань української та світової літератури, створення позитивного іміджу бібліотеки, завдяки якому читачі поспішають на зустріч із цікавою книжкою до бібліотеки — найпопулярнішого кабінету в школі.